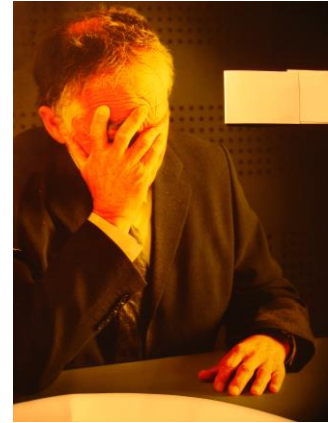

Al die willen te kaap'ren varen (IX)

...zullen zich vast wel eens hebben afgevraagd -als ze voor de zoveelste keer een ton hebben gemist of te laat gereefd- leer ik het dan nooit ? Echter, onder hun bemanningsleden zullen er ook met een meer filosofische inslag zijn die zich op zo'n moment de vraag te stellen of mensen überhaupt van de geschiedenis leren?

Is er in de menselijke geschiedenis een patroon van vooruitgang te ontdekken? Of zijn er helemaal geen patronen, en verloopt de menselijke geschiedenis dus willekeurig en verstoken van om het even welke betekenis?

In zijn boek *Honderd jaar eenzaamheid* beschrijft Gabriel García Márquez de geschiedenis van de familie Buendia, wiens stamvader het stadje Macondo stichtte. Het is een verhaal boordevol prachtige anekdotes over zinloze opstanden, corruptie en alchemisten. Uit het verhaal blijkt duidelijk een cyclische visie op de geschiedenis, met andere woorden, de geschiedenis herhaalt zich telkens, zonder te geloven in enige vooruitgang of verbetering. Dit is een heel ander standpunt dan hetgeen kerkvader Augustinus in zijn *'De Civitate Dei'* verdedigde. In dit boek verwierp Augustinus met nadruk de historische cycli van een zich eindeloos herhalende geschiedenis. God had de wereld geschapen met een plan waarin de mensheid een bestemming had, en de geschiedenis verliep dus niet cyclisch maar lineair. Een standpunt dat we ook tegenkomen bij de Franse verlichtingsfilosoof Condorcet. In zijn *Esquisse d'un tableau historique des progrès de l'esprit humain* (Schets voor een historisch beeld van de voortgang van de menselijke geest) uit 1795 stelde hij dat, geen macht in de wereld de vooruitgang van de mensheid zou kunnen tegenhouden. Deze vooruitgang zou zich realiseren op drie gebieden:

1. De afschaffing van de ongelijkheid tussen de naties,
2. de voortgang van de gelijkheid binnen elke natie,
3. en de ware perfectie van de mensheid.

Hij vraagt zich in dit essay af: "Zullen alle naties op een dag ook de stand van beschaving bereiken die de meest verlichte, de meest vrije en het minst door vooroordelen geplaagde naties zoals de Franse en de Anglo-Amerikaanse (op grond van hun revoluties), al hebben bereikt?"

Tussen het uitgangspunt van Márquez, waarbij de mensheid zich laat meevoeren in de maalstroom van de geschiedenis en het vooruitgangsgeloof van Condorcet kunnen we de visie van Oswald Spengler zetten. In *Der Untergang des Abendlandes*, (De Ondergang van het Avondland, 1918) beschrijft Spengler dat de moderne westerlingen "Faustiaans" zijn. Een *Faustiaanse beschaving* beschrijft hij als een samenleving waarin de bevolking voortdurend streeft naar het onbereikbare. Dit maakt de westerse mens tot een trotse maar tragische figuur, want terwijl hij streeft en creëert beseft hij dat hij het werkelijke doel nooit zal bereiken.

De vraag is dus of we ons bevinden in de maalstroom die Márquez voor ogen had bij het schrijven van zijn beroemde boek of dat het tegendeel waar is en er wel degelijk sprake van een patroon van vooruitgang in de ontwikkeling van onze samenleving.

Tja 'een voorzichtige vooruitgang', ik zelf houd me voor, dat de (Westerse) gemeenschap kleine stapjes vooruit zet waar het gaat om samenlevingsvraagstukken en humanitair denken. Maar ik realiseer me dat niet iedereen het met me eens zal zijn.

Gerard W van Dorp a/b Kleine Beer.

PS. En o ja hoe zit het met de vraag uit het begin? Welnu, oudejaarsavond is een mooi moment om onze "nautical skills" te evalueren. En wat wordt het in het nieuwe jaar:

Faustiaans, cyclisch of toch lineair?

Gerard W van Dorp a/b Kleine Beer. Reageren? gwwandorp@planet.nl